

УДК 7.05-028.5

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ДИЗАЙН: ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ
ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ*Журавель-Змєєва Лілія Сергіївна* – аспірантка,

Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ

orcid.org/0000-0001-5242-3599

doi.org/10.35619/ucpm.vi26.11

liluzhur@ukr.net

Мета статті полягає в аналізі основних якостей індивідуального дизайну, виокремлення цього виду дизайну. Розглянуто історично-теоретичні джерела походження поняття «дизайн», проведено порівняльну характеристику особливостей та відмінностей індивідуального у загальному контексті промислового дизайну, визначено відмінні риси авторського дизайну з образотворчим та декоративно-прикладним мистецтвом. Відображено ознаки приналежності мистецького твору, виробу декоративно-прикладного мистецтва і дизайнерської речі. Розроблено основні принципи формування предмету індивідуального дизайну, його відмінності та унікальні особливості.

Ключові слова: дизайн, індивідуальний дизайн, авторський дизайн, промисловий шаблон, виріб декоративно-прикладного мистецтва, мистецький твір.

Постановка проблеми. Актуальним є питання розмежування дотичних термінів: дизайн і декоративно-прикладне мистецтво; дизайнерська річ і мистецький (художній) підхід тощо. Тракткування цих понять потребує детального з'ясування виробничих аспектів формування проекту чи виробничого шаблону, що мають вплив на тиражність виробництва, цільову аудиторію, напрям реалізації, цінову політику, естетичну складову предмета. Ще одним важливим питанням є виокремлення та впровадження поняття індивідуальний дизайн, обґрунтування доцільності цього явища й виявлення його переваг і недоліків.

Розглядаючи поняття «дизайн» важко одразу вивести єдину стратегічно правильну лінію наукового обґрунтування. Конкретного і єдино вірного визначення не існує [4; 5-10]. Відповідно саме тому вбачається доцільнішим формування персоналізованого ставлення до такого явища як дизайн та самостійне надання йому формулювання. У спробах досягнути, дійти до розуміння, варто звертатися до компетентних видань, наприклад, словників чи енциклопедій.

Оксфордський словник англійської мови, що є одним із найповніших, та найвідоміших академічних словників, дає одне з перших визначень цього явища: «Задуманий людиною план або схема чогось, що буде реалізовано, перший начерк майбутнього твору мистецтва» [7]. Виходячи з такого визначення дизайн є лише підготовчим етапом на шляху втілення мистецького задуму. Сучасне розуміння дизайну, очевидно, різниться з таким поглядом, чим суттєво посилює своє соціальне значення. Дизайн – явище широкого і глибокого напрямку і, водночас, дещо більш конкретизований напрям діяльності; так, наприклад, у час глобальної індустріалізації, формується окремий розділ дизайну, «Індустріальний», або «Промисловий дизайн». Тож за умов індустріального, виробничого, наукового, цифрового, технологічного, і культурного розвитку дизайн розділяється та урізноманітнюється дедалі активніше, конкретизуючись на окремих, більш вузьких галузях суспільної та індивідуальної діяльності. Предметом уваги та творчості дизайнерів стають практично всі оточуючі функціональні та естетичні речі. Дизайн перетворюється, з одного боку, на глобальне абстрактне поняття, з іншого – має конкретні риси і приклади.

Словник іншомовних слів дає дизайну визначення: «Вид діяльності, пов'язаний з проектуванням предметного світу. Фахівці з дизайну (дизайнери) розробляють зразки раціональної побудови предметного середовища, вивчають естетичні властивості промислових виробів тощо. Замість терміну «Дизайн» часто вживають: «художнє конструювання», «технічна естетика» [8]. Себто дизайн є естетичним боком практичного предмета, де відповідно, серійне виробництво – одна з основних його рис, і надання речам підкреслено естетичного вигляду є основним завданням розробника. Проте існує і цілковито протилежний підхід до створення дизайнерської речі, де унікальність та неповторність предмету є першочерговим чинником в порівнянні з чисельністю виробів. Так, можна говорити про авторський професійний погляд.

Огляд останніх публікацій. З часу введення в експлуатацію поняття «Дизайн» чимало дослідників намагалися у своїй науковій діяльності віднайти та визначити межі дизайну, його спорідненість та відмінність із різними видами мистецтва. Серед них Н. Воронов, В. Даниленко, В. Аронов, М. Єлочкін, М. Станкевич, Н. Ковешнікова та ін. Водночас більшість із цих діячів

намагалися визначити позицію дизайну загалом та прописати його естетично-духовну складову у діяльності дизайнера у ставленні до митця, здебільшого споріднювали мистецтво та дизайн не розмежовуючи їх, доводячи, що дизайн співмірний до мистецтва і має вважатися його складовою. Варто все ж проводити і більш чіткі та практичні розмежування між цими явищами та продовжувати дослідження в цьому напрямі.

Мета статті – дослідити особливості формування дизайнерських предметів, основи проектувальної діяльності великих і малих промислових підприємств. Виокремити особливості і відмінності у процесі проектування речей індивідуального авторського дизайну.

Виклад дослідницького матеріалу. Дизайн, як абстрактне поняття, уособлює достатньо химерні уявлення про певні явища та їх властивості. До прикладу, існуючі різновиди інформаційного, звукового чи екологічного дизайну використовують поняття дизайн суто умовно, скоріше як етично-естетичний чинник явища. Не можливо надати естетичного вигляду самій інформації чи звуку, тож мається на увазі дизайн як складова оформлення чи подачі. У таких твердженнях поняття дизайн несе скоріше філософську насиченість ніж практичну. Водночас такі різновиди як, анімаційний дизайн, чи дизайн одягу, інтер'єру, графічний, архітектурний, та інші, мають цілковито протилежну, практичну функцію і покликані внести естетичне значення та художньо-мистецьку цінність у конкретні предмети. Авторський дизайн здебільшого має на меті саме практичну функцію, чим безумовно споріднюється з промисловим дизайном [1; 50-51].

У першу чергу, дизайн залежить саме від виробництва, адже своєю появою та стрімким злетом, як принципово окремої, важливої зони діяльності він завдячує безпосередньо промисловості. Максимально широко поняття дизайну розкривається саме у багаточисельному тиражуванні. Масове виробництво будучи покликане на кількісне відтворення певних виробів, не може обійтися без загального шаблону, що буде наділений усіма необхідними складовими та якостями. Отже питаннями створення таких шаблонів, в ідеалі, має опікуватися фаховий дизайнер. У створенні зразка для копіювання, конструктор суміщає практичну та естетичну складові проекту. Розробка промислового шаблону з урахуванням можливостей, потужностей, специфіки та спрямування виробництва є основною метою.

Авторський дизайн базується на персональному, особистісному баченні дизайнера, де інтереси та проблеми виробничого процесу, доцільність цінової політики та собівартість, особливості матеріалів, побажання власника чи замовника – додаткові складники, а не основоположні фактори. Індивідуальний дизайн постає бажаною та необхідною рисою цінності кінцевого результату роботи дизайнера для втіленого предмета для автора та споживача. Тим не менше такі вироби розробляються частіше за все під конкретні завдання, умови, приміщення, чи будь-який реальний простір у якому мають гармонійно взаємодіяти з іншими явищами, предметами чи людьми. Подібний варіант не виключає наявності серійного виробництва. Особливості такого виробництва залежатимуть від різноманітних чинників, так, до прикладу, можуть включати виготовлення вручну деталей дизайнерської речі, або застосовуватиме ручну обробку на певному етапі виробництва, чи вже оздоблення готового виробу. Предмети подібних серій будуть зовсім іншого рівня якості, цінової політики, мистецької цінності, діапазону та принципу розповсюдження, включно з орієнтацією на конкретну соціально-вікову аудиторію. Також подібні індивідуальні або авторські дизайнерські серії матимуть меншу чисельність екземплярів, у порівнянні з масштабним, масовим промисловим виробництвом. У зв'язку з цим дизайнерські речі залишають за собою статус ексклюзивності та неповторності. Однак дизайнер має при цьому всі технічні засоби для повторного випуску серії, доповнення її чи вдосконалення, таким чином серію можна розширити і продовжити, розпочати новий випуск або переорієнтувати та запустити на багатотиражне виробництво, що часто практикується у сучасних торгівельно-економічних проектах [2; 16].

Сучасне загальне розуміння постулатів індивідуального авторського дизайну є відомою істиною, проте залишається не сформульованим сам цей термін. Імовірно проблема лежить у широкому трактуванні мистецьких понять, зокрема таких як, декоративно-прикладне мистецтво і мистецький твір, що тісно пов'язані з уявленнями про індивідуальний дизайн та дизайнерську річ. Розмежування цих визначень та виявлення суттєвих відмінностей є основною метою для подальших досліджень у сфері індивідуального дизайну. Відмінна риса мистецького твору від предмету індивідуального дизайну може полягати в утилітарності речі. Так, мистецький твір часто є лише предметом естетичного задоволення, водночас дизайнерський предмет, імовірніше, має більш практичне призначення, менший відсоток естетичної складової та є більш нейтральним у цьому відношенні. Має подібатися якомога більшому колу прихильників, споживачів, потенційних покупців різних соціальних груп та вікових категорій.

Виникає необхідність порівняння дизайнерських предметів із предметами декоративно-прикладного мистецтва, де такі вироби є цілковито унікальними та неповторними, хоча також наділені прикладною функцією. Твори декоративно-прикладного мистецтва стоять між суто естетичним, образотворчим мистецьким твором та дизайнерською річчю. Виріб декоративно-прикладного мистецтва включає в себе прикладну функцію і до цього має рівень мистецької цінності не менш високий, ніж у виключно естетичного твору образотворчого мистецтва. Предмети декоративно-прикладного мистецтва також як і твори образотворчого можуть мати серію [6; 16-17]. Якщо в образотворчому мистецтві серійність визначається темою, форматом, стилем, кольором чи технікою створення кількох робіт, то у декоративно-прикладному мистецтві серійність ближча до промислового поняття і полягає, здебільшого, у тиражуванні, але допускає і навіть вітає, внесення незначних змін у предмети серії. Авторська пропозиція і у серійному виготовленні дає чітке відображення особистості автора, його світогляду, професійності та майстерності, а також не застосовує елементи промислового виробництва на користь індивідуальної діяльності, що робить виріб цілковито рукотворним предметом. Дизайнерська річ є більш спрощеною, характеризується уніфікованими рисами, виглядає суттєво більш узагальненою, часто підкреслено простою, що передбачає або повноцінне, або часткове виготовлення на фаховому масовому виробництві. Тиражування робіт у такому випадку значно полегшується, а копії ідентичні одна одній, чим поступаються творам ручної роботи.

Якщо поглянути на явище індивідуального дизайну з практичної точки зору то відразу виникає ще одне складне розмежування з так званою, роботою на замовлення. В практичній діяльності як в умовах великого промислового виробництва, так і в авторській роботі, дизайнер працює з замовником, що має власне бачення проекту і фінансує, відповідно, саме потрібний йому результат. З точки зору індивідуального дизайну така діяльність фахівця наближується до роботи на промислових виробництвах, де створюється загальний, спрощений, часто здешевлений шаблон, придатний до численного тиражування. Такий зразок позбавлений авторського погляду, без яскравої ідентичності є максимально полегшеним для сприйняття, чим забезпечує собі можливість гармонійно співпрацювати з оточенням, не беручи на себе зайвої уваги у загальній композиції, але водночас вдало та гармонійно вписуватися в неї. Велика кількість обмежень впливає на формування такого шаблонного предмета: сировина, матеріал, колір, фактура, форми, кількість деталей тощо [5; 183]. У межах індивідуального дизайну всі ці та багато інших обмежень диктує замовник, конкретна людина, що часто керується власним естетичним смаком (несмаком) і фінансовими можливостями.

В умовах сучасного суспільства практично все, окрім авторських художніх творів, що виражають особистість митця, всі предмети виготовляються на замовлення. Таким чином, у глобальному сенсі межі як такої між індивідуальним дизайном та роботою на замовлення практично не існує. Проте, індивідуальний дизайн та потенційна робота на замовника мають суттєві відмінності: індивідуальне бачення, естетичний смак виконавця та рівень його майстерності, свобода дій, самовираження у межах предмета дизайну, дотримання певних персональних стандартів та технологічних засобів чи технік, вплив новітніх тенденцій, вибір сировини, тощо. Дизайнер може запропонувати замовнику кілька принципово різних варіантів вирішення поставленої задачі, в яких може відійти від встановлених меж і умов та проявити власну думку, що, зрештою, виявиться доцільнішою за первинний погляд замовника. Часто підходячи до виконання завдання майстер має власні сталі стандарти якості, стилістики роботи, часові обмеження, на виконанні цих, потрібних для роботи умов, дизайнер в праві наполягати.

Висновки. Авторське художнє конструювання має ряд значних відмінних рис у порівнянні з іншими мистецькими поняттями. Індивідуальний дизайн, маючи спорідненість із декоративно-прикладним мистецтвом, забезпечує собі таким чином, окрім потенційно ужиткової функції, ще й вагому естетичну, проте не конкурує з декоративно-прикладним мистецтвом, а має власну нішу. Авторський дизайн не ставить на меті ставати повноцінним мистецьким твором, а прагне вирізнитися та бути мистецьки цінним зразком у порівнянні з речами масового виробництва. Індивідуальний дизайн покликаний вирізнити потенційно промислову річ із ряду дійсно промислових, тобто не втрачаючи властивостей спрощеності та всебічного застосування, вирізнитися неординарністю. Задача безумовно претензійна, проте зрозуміла та потрібна. Персоналізована робота над дизайнерською річчю наділяє її якістю ексклюзивності та вищої цінності в порівнянні з масовим продуктом. Впроваджувати предмет індивідуального дизайну в простір, не виділяти його з поміж інших, як це зазвичай робиться з мистецькими творами, а за його рахунок підвищувати естетичну цінність композиції в цілому – так можна сформулювати принцип застосування дизайнерської речі [3; 50-53]. Авторський дизайн цінний також тим, що поєднує в собі і елементи мистецького характеру і особливості індустріальної простоти та легкості втілення, чим об'єднує два майже протилежні фланги: мистецтво і дизайн.

Перспективи подальших досліджень. Досліджуючи індивідуальний дизайн є можливість детальніше проаналізувати діяльність малих підприємств, а також конкретних дизайнерів, мале серійне виробництво, їх художні особливості, технології виготовлення та якісно нові художньо-технічні засоби проектування. Індивідуальний дизайн не зважаючи на дещо не визначене понятійне підґрунтя, є достатньо цікавим полем для дослідницької і для творчої діяльності. Саме в авторській, не чисельній роботі народжуються нові та перспективні можливості, рішення і пропозиції для подальшої плідної роботи на великих потужних виробництвах.

Список використаної літератури

1. Аронов В. Р. Художник и предметное творчество. *Проблемы взаимодействия материальной и художественной культуры XX века*. М. : Сов. художник, 1987. 232 с.
2. Воронов Н. В. Суть дизайна. М. : Изд-во «Грантъ», 2002. 24 с.
3. Даниленко В. Я. Дизайн. [підр.]. Харків : ХДАДМ; 2003. 320 с.
4. Елочкин М. Е. Введение в современный дизайн. М. : Кнорус, ИПР СПО, 2005. 278 с.
5. Ковешникова Н. А. Дизайн: история и теория : учеб. пособ. М., 2009. 202 с.
6. Станкевич М. Є. Сім великих теорій мистецтва *Мистецтвознавство*: наук. зб. Спільки критиків та істориків мистецтва. Львів : ЗУКЦ, 2009. С. 9–20.
7. Оксфордський словник англійської мови, URL: <https://dictionary.cambridge.org> Cambridge University Press 2018. (дата звернення 16.11.2018)
8. Словник іншомовних слів, URL: <http://slovopedia.org.ua> /36/53396/238521.html / slovopedia.com 2007. (дата звернення 16.11.2018).

References

1. Aronov V. R. Khudozhnik i predmetnoe tvorchestvo. *Problemy vzaimodeistviya material'noi i khudozhestvennoi kul'tury XX veka*. M. : Sov. khudozhnik, 1987. 232 s.
2. Voronov N. V. Sut' dizaina. M. : Izdatel'stvo «Grant», 2002. 24 s.
3. Danilenko V. Ya. Osnovi dizainu. Kyiv, 1996.
4. Elochkin M. E. Vvedenie v sovremennyy dizain. M. : Knorus, IPR SPO, Elochkin, 2005. 278 s.
5. Koveshnikova N. A. Dizain: istoriya i teoriya: ucheb. posob. M., 2006.
6. Stankevych M. (2009) Seven great theories of art . *Mystetstvoznavstvo*: nauk. zb. spilky krytykiv ta istorykiv mystetstva. Lviv, ZUKT. S. 9–20.
7. Oksfordskyi slovnyk anhliiskoi movy, URL: <https://dictionary.cambridge.org>. Cambridge University Press 2018. (date of treatment 16.11.2018)
8. Slovnyk inshomovnykh sliv, URL: <http://slovopedia.org.ua> /36/53396/238521.html / slovopedia.com 2007. (date of treatment 16.11.2018).

ИНДИВИДУАЛЬНЫЙ ДИЗАЙН: ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ

Журавель-Змеева Лилия Сергеевна – аспирантка,
Киевский национальный университет культуры и искусств, г. Киев

Цель статьи заключается в рассмотрении основных качеств индивидуального дизайна, выделении такого его вида. Рассмотрены основные принципы и историко-теоретические источники происхождения понятия «дизайн», проведена сравнительная характеристика особенностей и различий индивидуального дизайна в общем контексте промышленного дизайна, определены отличительные особенности авторского дизайна с изобразительным и декоративно-прикладным искусством. Отражены признаки принадлежности художественного произведения, изделия декоративно-прикладного искусства и дизайнерской вещи. Разработаны основные принципы формирования предмета индивидуального дизайна, его отличия и уникальные особенности.

Ключевые слова: дизайн, индивидуальный дизайн, авторский дизайн, промышленный шаблон, изделие декоративно-прикладного искусства, художественное произведение.

INDIVIDUAL DESIGN: FEATURES OF FORMING AND FUNCTIONING

Zhuravel-Zmieieva Liliya – Postgraduate student,
Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv

The purpose of the article is to consider the basic qualities of individual design, the isolation of this type of design. As a result of work the historical-theoretical sources of the origin of the concept of design are considered. A comparative characteristic of the peculiarities and differences of individual in the general context of industrial design is carried out, the distinctive features of the author's design with the fine arts and decorative and applied art are determined. The scientific work reflects the signs of belonging to the artistic work, the product of decorative and applied arts and designer things. In the conclusions of the research, the main principles of the formation of the subject of individual design, its differences and unique features were developed.

Key words: design, individual design, author's design, industrial template, a product of arts and crafts, artistic work.

UDC 7.05-028.5

INDIVIDUAL DESIGN: FEATURES OF FORMING AND FUNCTIONING

Zhuravel-Zmieieva Liliya – Postgraduate student,
Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv

The aim of the paper is to consider the basic qualities of individual design, distinguishing this type of design from among others, and revealing its fundamental principles.

Research methodology. General-philosophical, comparative, analytical-descriptive, comparative-typological, search-comparative methods were used. The article uses principles of comparative and contemplative character. The results were determined by analyzing and summarizing previous publications and observations by existing companies and individual designers.

Results. As a result of the work the main principles and historical-theoretical sources of the origin of the concept of design and «individual design» are considered. A comparative characteristic of the peculiarities and differences of individual, author's design in the general context of industrial design is conducted, the distinctive features of the author's design with decorative applied art are determined. The value characteristics of a work of decorative applied art and designer things from the point of view of the possibility of reproduction, replication and uniqueness of an object are outlined. The principles of work of industrial manufactures and individual designers, their production capacities, possibilities, limitations, functional requirements and requirements are shown.

Novelty. In the scientific work the signs of the belonging of the artistic work, the product of decorative applied arts and designer things are displayed, their comparative analysis from the position of factory and manual production is performed. The article attempts to determine the basic principles of individual design, creating an individual design object. The role of designer things in the system of art valuing values is determined.

Practical significance. In the author's, small-scale products and reveals the creative potential of the designer. This is exactly the source of new ideas and proposals for large and powerful enterprises. This article may become the theoretical foundation and the basis for practical study of the activities of small design production shops.

Key words: design, individual design, author's design, industrial template, a product of arts and crafts, artistic work.

Надійшла до редакції 15.11.2018 р.

УДК 784:78.071.1(477)(092)

ВЗАЄМОДІЯ ПОЕЗІЇ І МУЗИКИ (НА ПРИКЛАДІ ВОКАЛЬНИХ ТВОРІВ
Б.-Ю. ЯНІВСЬКОГО НА ВІРШІ Б. СТЕЛЬМАХА)

Голубінка Христина Миронівна – аспірант кафедри методики
музичного виховання і диригування, Дрогобицький державний
педагогічний університет ім. І. Франка, м. Дрогобич
doi.org/10.35619/ucpm.vi26.12
mymusiclife27@gmail.com

Окреслено внесок Б.-Ю. Янівського та Б. Стельмаха у вокальну спадщину України другої пол. XX – поч. XXI ст. Подано біографічні відомості про авторів, окремі аспекти творчого спілкування обох митців на основі матеріалів періодики та музично-критичних публікацій. Проаналізовано два різнохарактерні вокальні твори у супроводі фортепіано: «Залицяльники» (перша спільна композиція) та «Голубівна». Здійснено музично-теоретичний аналіз, розкрито особливості музичного «викладу» поезії у вокальній творчості композитора. Висвітлено художньо-образний зміст поезії та її музичне «прочитання», визначено їх роль у розвитку вокально-естрадної музичної культури України.

Ключові слова: Б.-Ю. Янівський, Б. Стельмах, вокальна творчість, поезія, пісня.

Постановка проблеми. Інтенсифікація культурно-мистецького життя Галичини на порубіжжі XX–XXI ст., зокрема у вокально-естрадному жанрі, вимагає ґрунтовного музикознавчого висвітлення. Не є винятком у цьому і композиторська творчість Б.-Ю. Янівського на вірші Б. Стельмаха, що не була предметом розгляду науковців.

Вокальна спадщина Б.-Ю. Янівського (1941–2005 рр.) на вірші Б. Стельмаха (23 солоспіви!)¹ репрезентує цю творчу сферу у музичному мистецтві, оскільки «...його (Б. Стельмаха – Х. Г.) пісенні твори по-своєму уособлюють найвищі злети нашої української естради попередніх літ» [7; 230]. Однак розкриття прийомів взаємодії поезії і музики у вокальних творах Б.-Ю. Янівського на вірші Б. Стельмаха (1943 р.) не знайшли ще виокремлення в музикознавчій літературі, тому і потребують осмислення.

Останні дослідження та публікації. Базове висвітлення життєпису та окремих жанрів творчої спадщини Б.-Ю. Янівського знаходимо у наукових розвідках В. Дутчак [3], В. Козлова [4], О. Колубаєва [6].